

Prejavy klimatických zmien a ich dopad na trvalo udržateľný turizmus v NP Muránska planina

Ing. Ján Šmídt - ŠOP SR, Správa NP Muránska planina

Ing. Jana Šmídtová - ŠOP SR, Správa NP Muránska planina

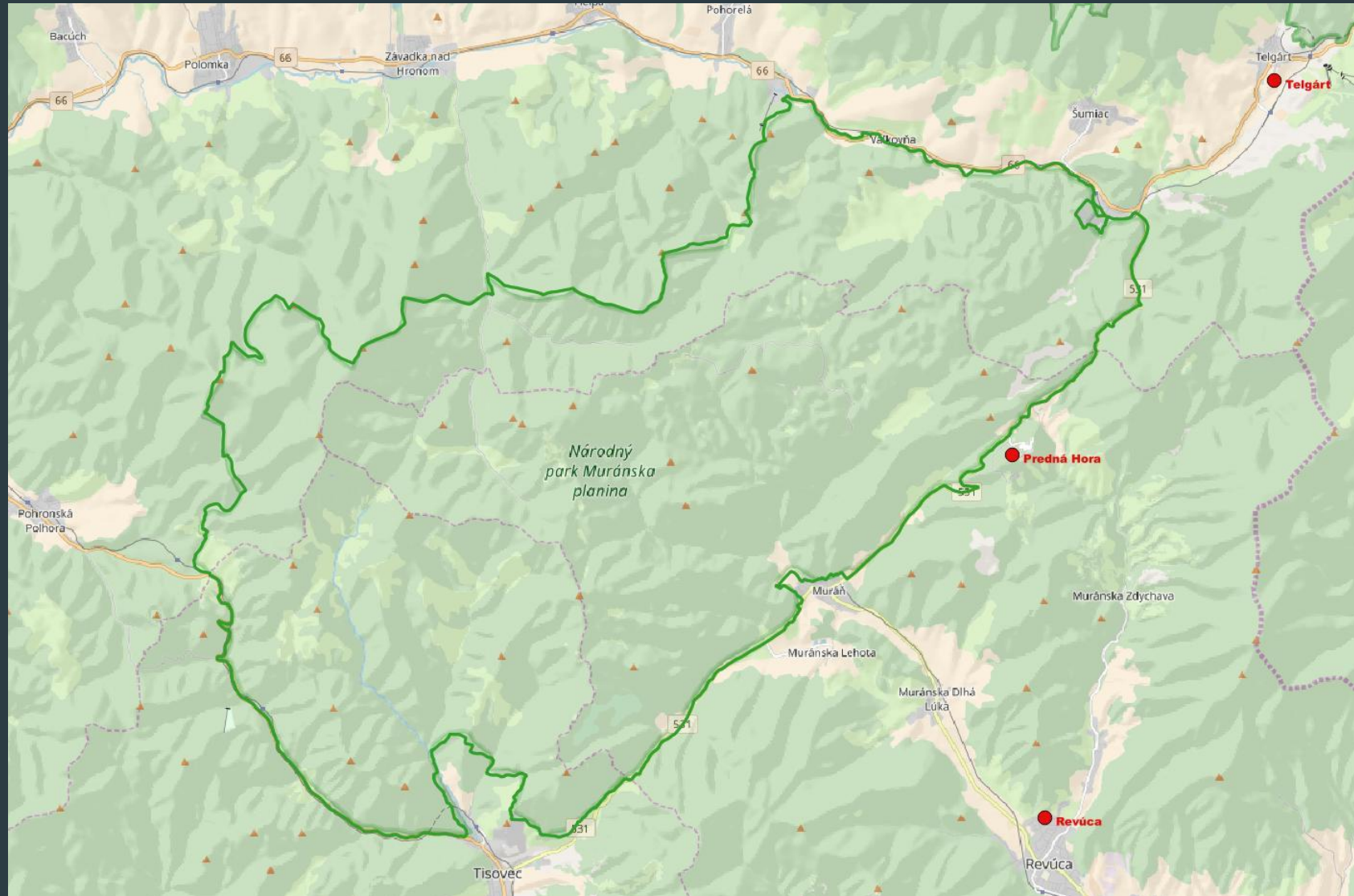
Ing. Helena Hlavatá, PhD. - Regionálne pracovisko SHMÚ Košice

Ing. Zuzana Okániková - OZ PRONATUR

Zmena klímy a cestovný ruch
Spišská Nová Ves
28.marca 2018

Národný park Muránska planina

Klimatické zmeny

- ▶ Sú definované ako dlhodobé výkyvy teploty, zrážok, vetra a všetkých ostatných aspektov zemskej klímy.
- ▶ Vývoj klímy je nepretržite dynamický, teda ho nemožno chápať ako niečo statické, nemenné.
- ▶ Zmeny klímy ovplyvňujú:

1. Prírodné faktory

- ▶ Intenzita slnečného žiarenia
- ▶ Zmeny orbitálnych parametrov Zeme
- ▶ Zmeny rozloženia kontinentov a oceánov
- ▶ Zmena oceánskeho prúdenia
- ▶ Intenzívna sopečná činnosť
- ▶ Dopady asteroidov a komét

2. Ľud'mi podmienené faktory

Činnosť človeka → zvyšujúca sa koncentrácia skleníkových plynov → zosilnenie skleníkového efektu → globálne otepľovanie

a s tým súvisiace ďalšie zmeny a problémy

Ako sa prejavujú klimatické zmeny?

Zmena teploty vzduchu

Globálne

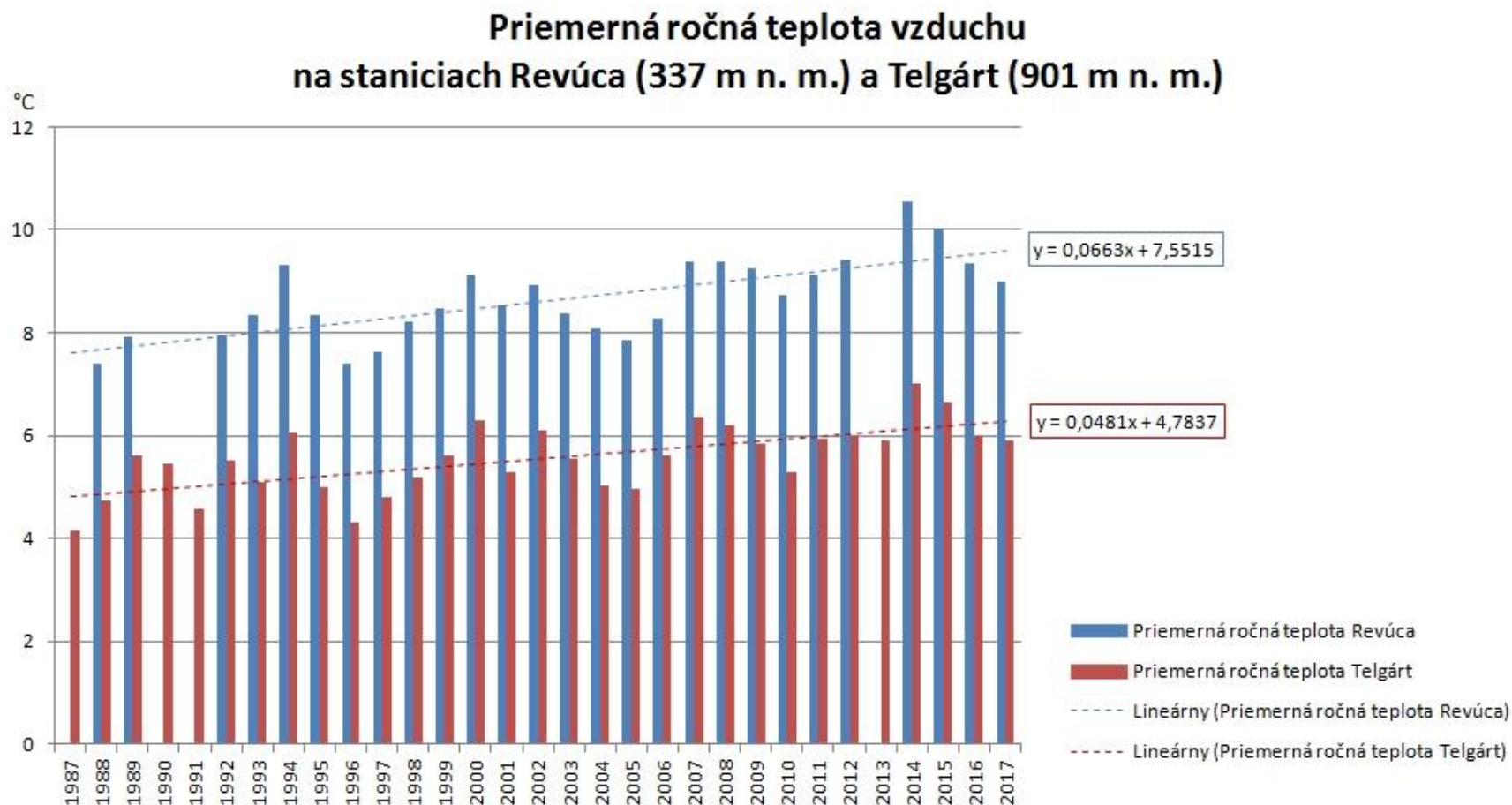
- ▶ Za posledné storočie - zvýšenie globálnej teploty o $0,5^{\circ}\text{C}$
- ▶ Do roku 2100 - predpoklad zvýšenia teploty o 3 až 5°C

Scenár zmien pre územie Slovenska (z roku 1994):

- ▶ Do roku 2030 - predpoklad zvýšenia teploty asi o 2°C
 - ▶ V januári - predpoklad zvýšenia teploty o $1,5^{\circ}\text{C}$ až 3°C
 - ▶ V júli - predpoklad zvýšenia teploty o $0,5^{\circ}\text{C}$ až 1°C

Zmena teploty vzduchu

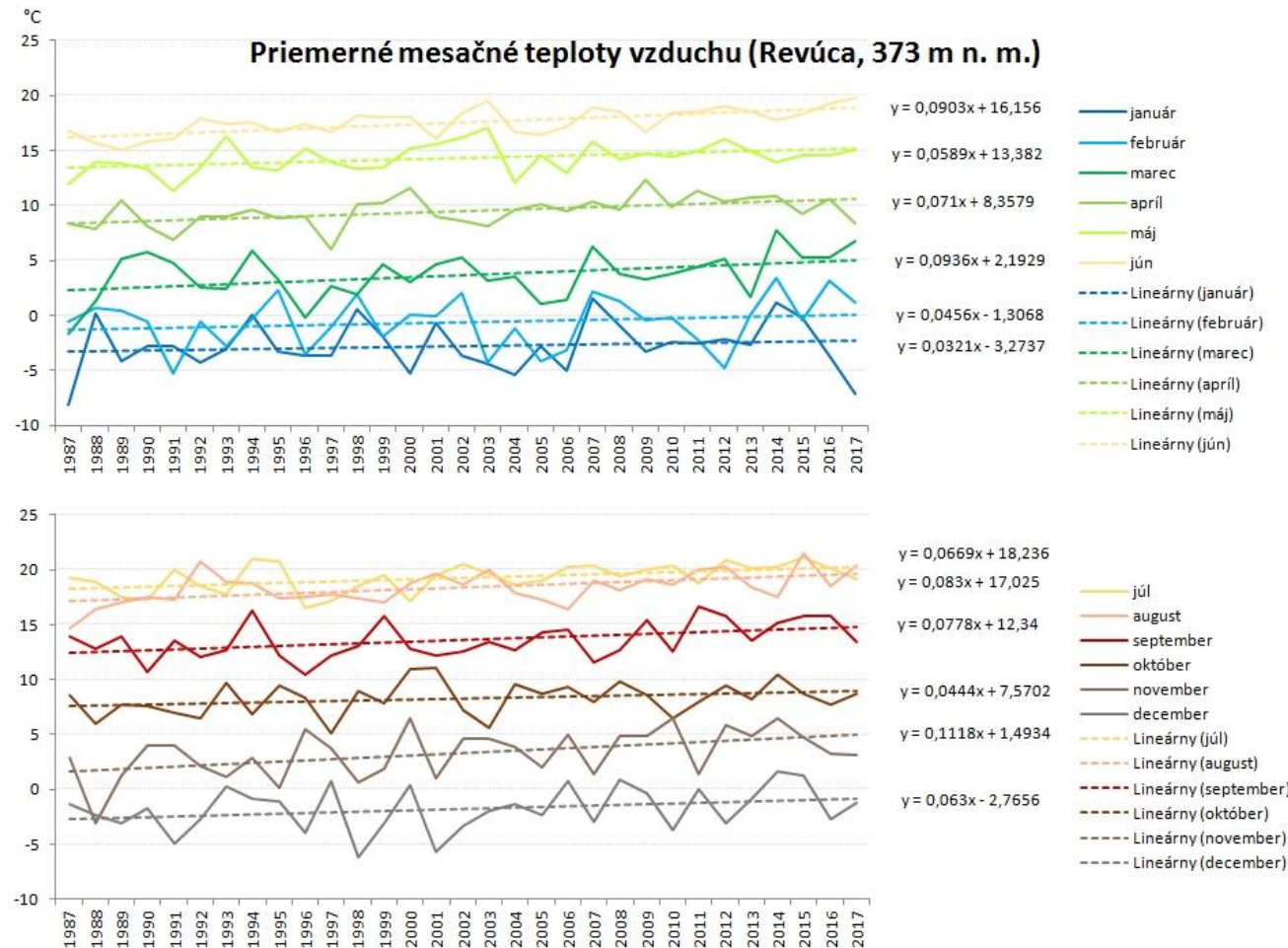
Scenár zmien pre územie Slovenska (z roku 1994): Do roku 2030 - predpoklad zvýšenia teploty asi o 2°C

Zmena teploty vzduchu

Scenár zmien pre územie Slovenska (z roku 1994):

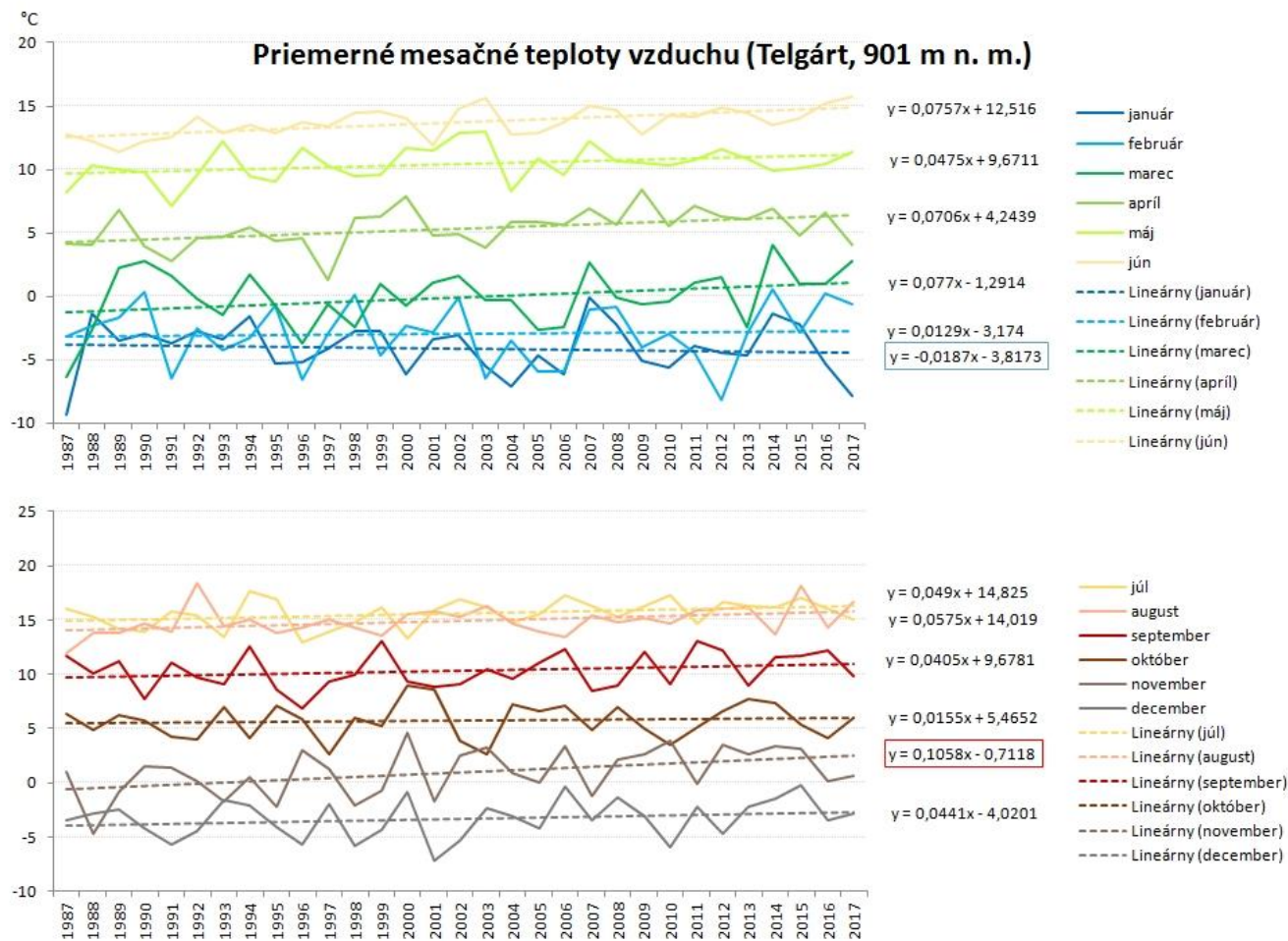
- ▶ V januári - predpoklad zvýšenia teploty o 1,5°C až 3°C
- ▶ V júli - predpoklad zvýšenia teploty o 0,5°C až 1°C

Zmena teploty vzduchu

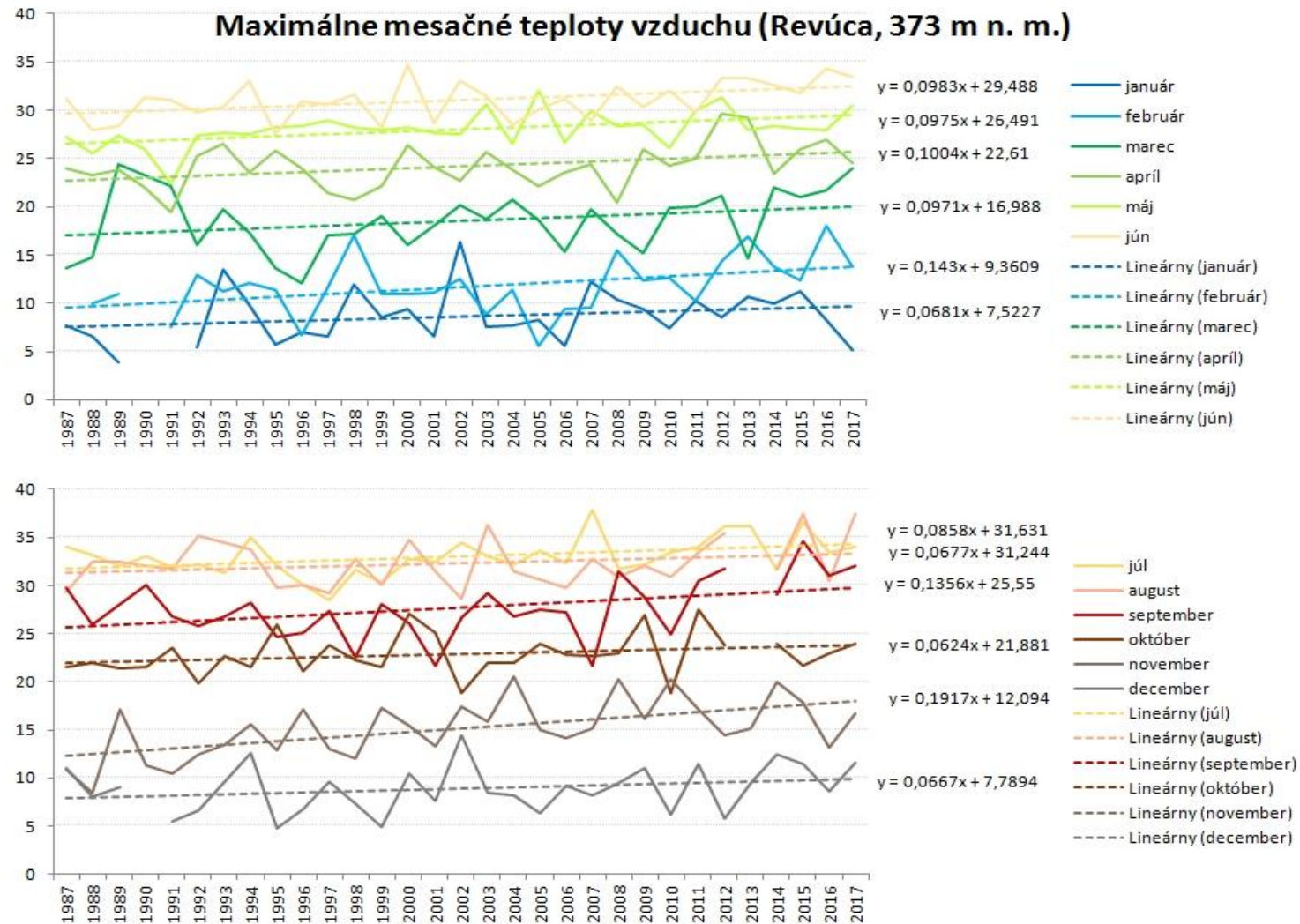
Scenár zmien pre územie Slovenska (z roku 1994):

- ▶ V januári - predpoklad zvýšenia teploty o 1,5°C až 3°C
- ▶ V júli - predpoklad zvýšenia teploty o 0,5°C až 1°C

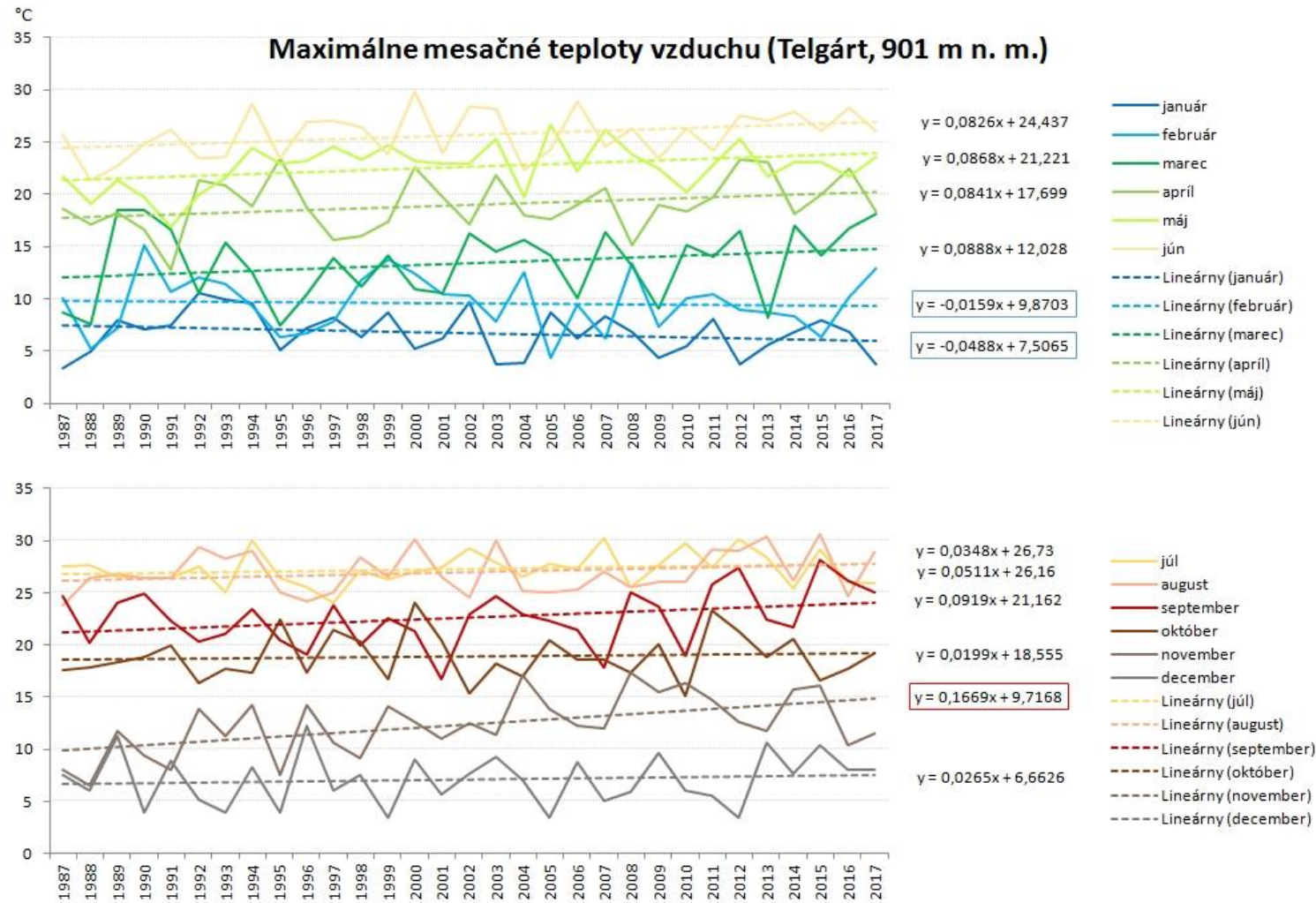
Zmena teploty vzduchu

- ▶ zmena priemernej teploty neprebieha formou rovnomerného narastania teplôt v priebehu celého roka
- ▶ je spojená s rastom dynamiky teplotných zmien

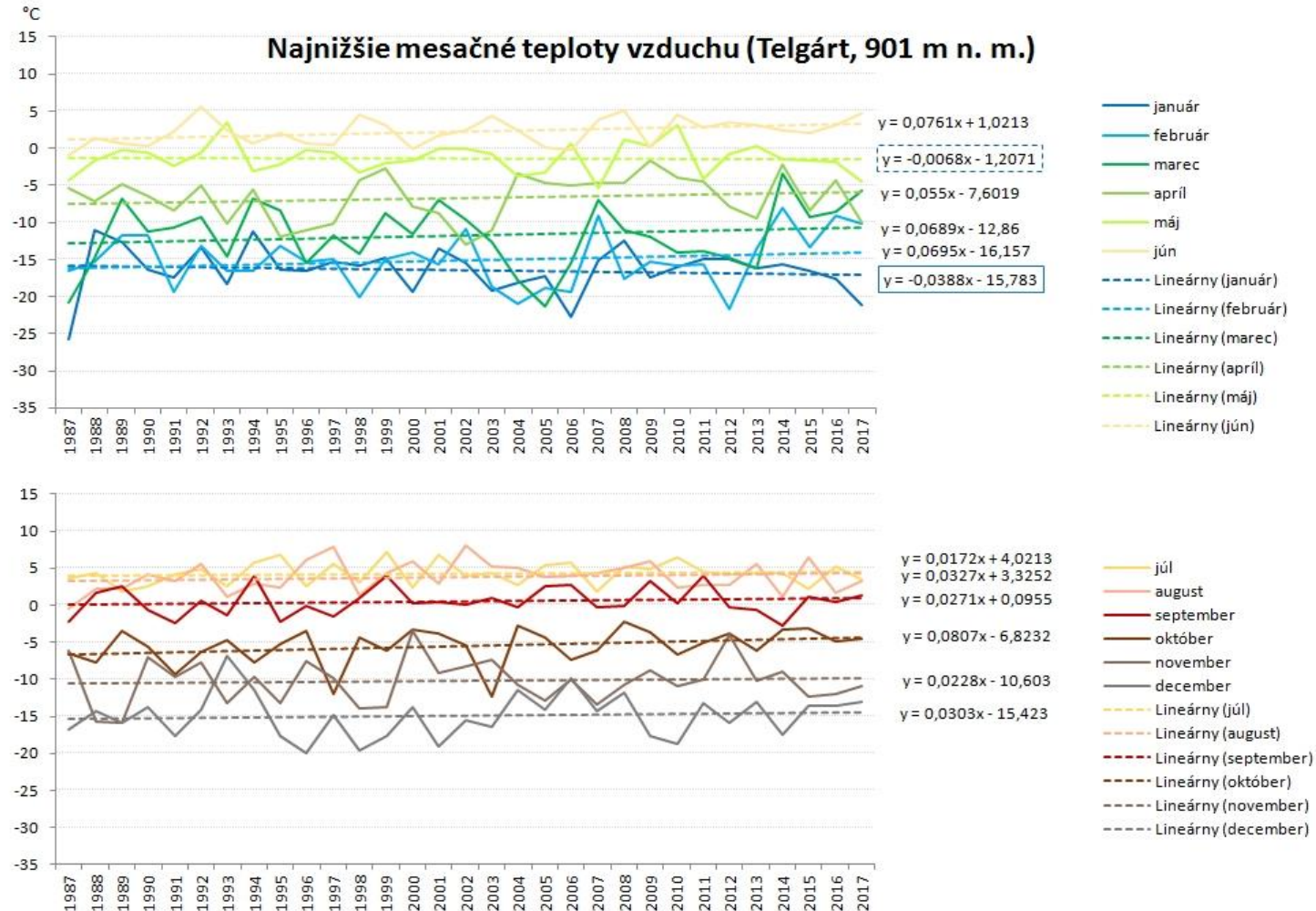
Zmena teploty vzduchu

- ▶ zmena priemernej teploty neprebieha formou rovnomerného narastania teplôt v priebehu celého roka
- ▶ je spojená s rastom dynamiky teplotných zmien

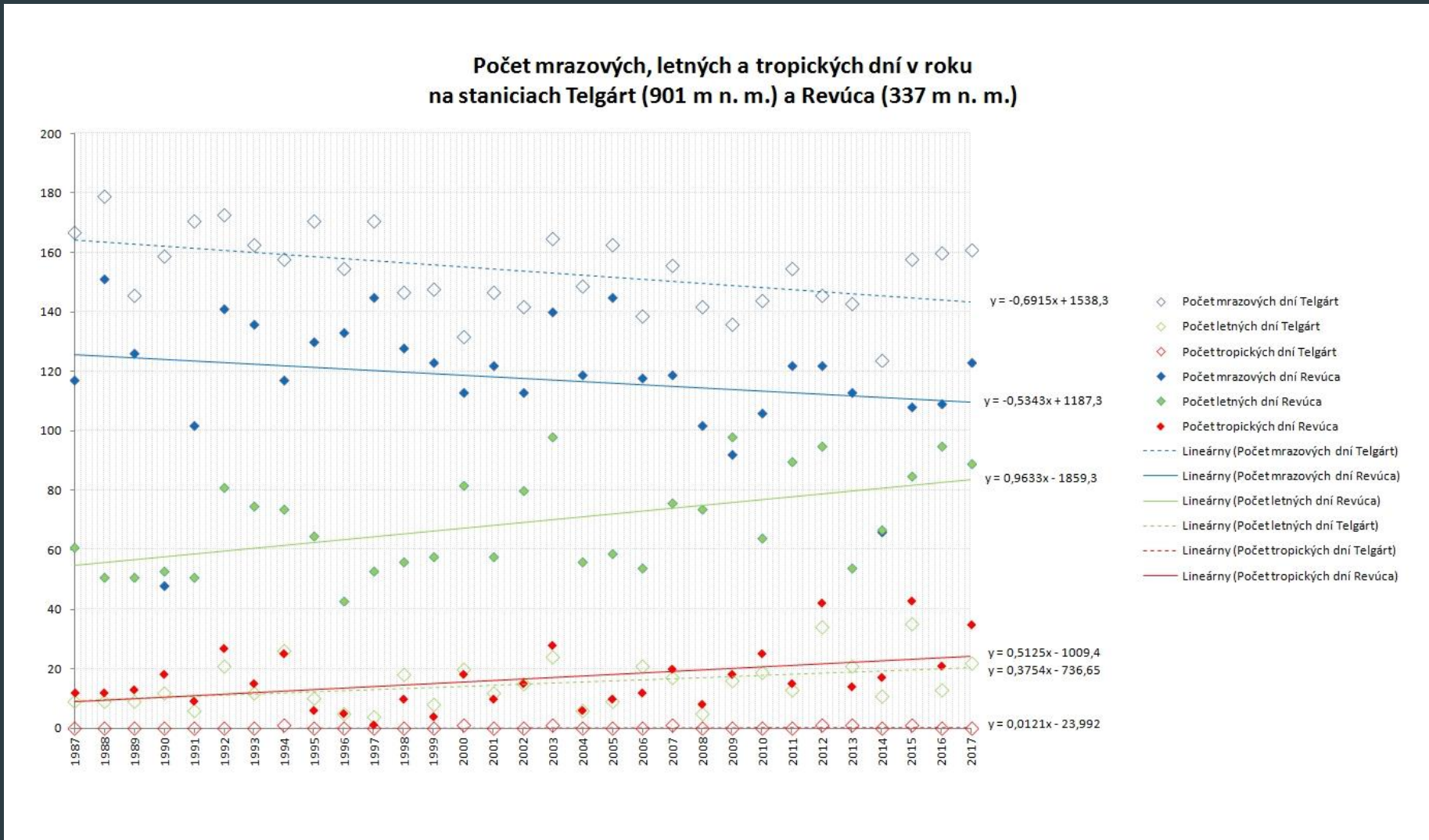
Zmena teploty vzduchu

- ▶ zmena priemernej teploty neprebieha formou rovnomerného narastania teplôt v priebehu celého roka
- ▶ je spojená s rastom dynamiky teplotných zmien

Zmena teploty vzduchu

- ▶ zmena priemernej teploty neprebieha formou rovnomerného narastania teplôt v priebehu celého roka
- ▶ je spojená s rastom dynamiky teplotných zmien

Zmena teploty vzduchu

Predpokladané zmeny v NP Muránska planina (oproti r. 1994):

- ▶ Do roku 2030 -zvýšenie priemernej teploty asi o $1,5^{\circ}\text{C}$ (Veľká lúka) až 2°C (Muráň)
 - ▶ V januári - zmena priemernej teploty o $-0,5^{\circ}\text{C}$ (Veľká lúka) až zvýšenie o 1°C (Muráň)
 - ▶ V júli - zvýšenie priemernej teploty o $1,5^{\circ}\text{C}$ (Veľká lúka) až 2°C (Muráň)
 - ▶ V novembri - zvýšenie priemernej teploty o 3°C (Veľká lúka aj Muráň)
 - ▶ Znižovanie priemerného počtu mrazových dní počas každého kalendárneho mesiaca
 - ▶ Zmena najnižšej januárovej teploty priemerne o -1°C (Veľká lúka) až zvýšenie o 1°C (Muráň)
 - ▶ Zvýšenie priemerného počtu letných dní o 12 (Veľká lúka) až 25 (Muráň)
 - ▶ Zvýšenie priemerného počtu tropických dní o 16 (Muráň)

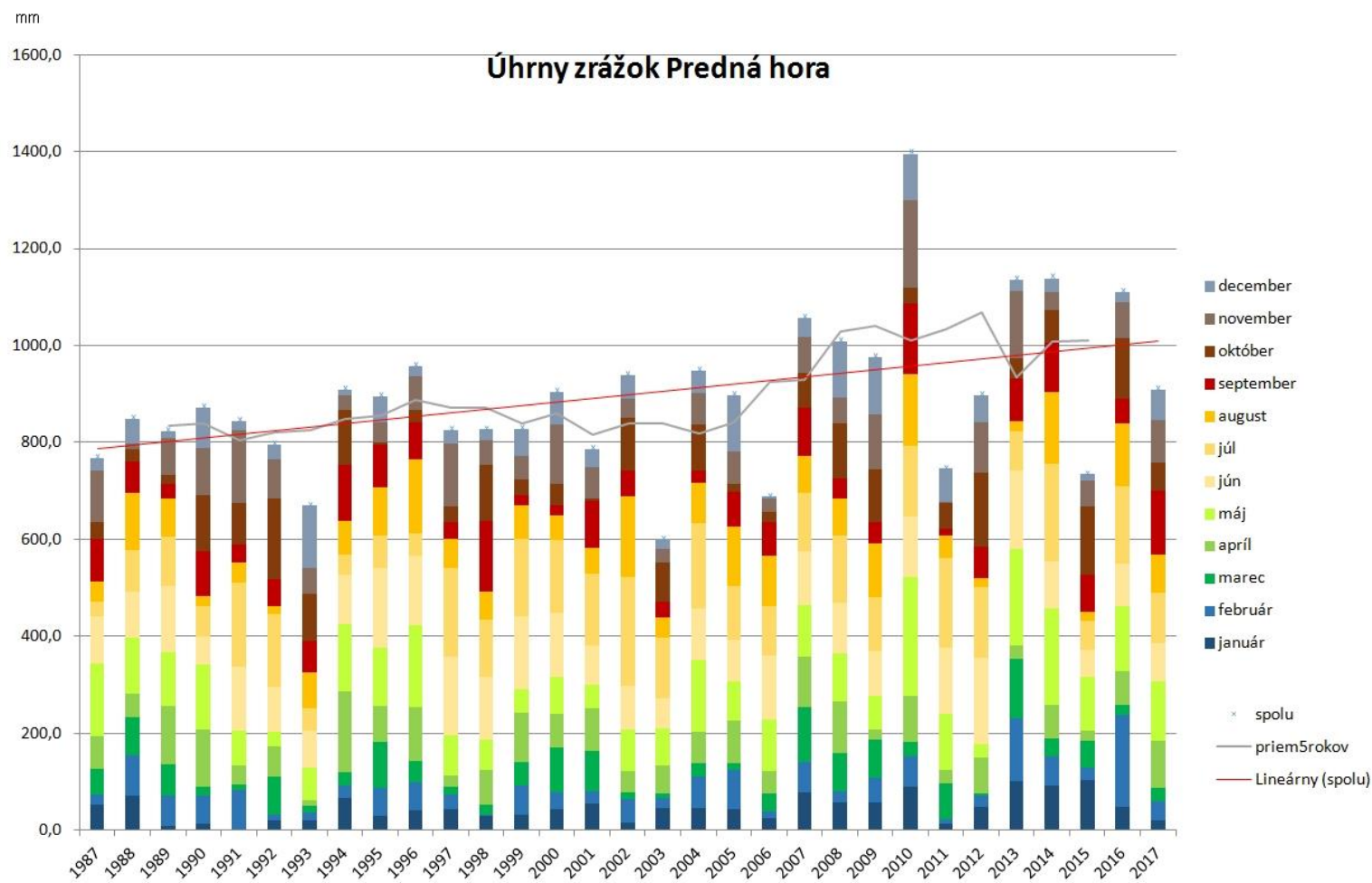
Ako sa prejavujú klimatické zmeny?

Zmeny atmosférických zrážok

Očakávané zmeny (Štefančík I., 2007)

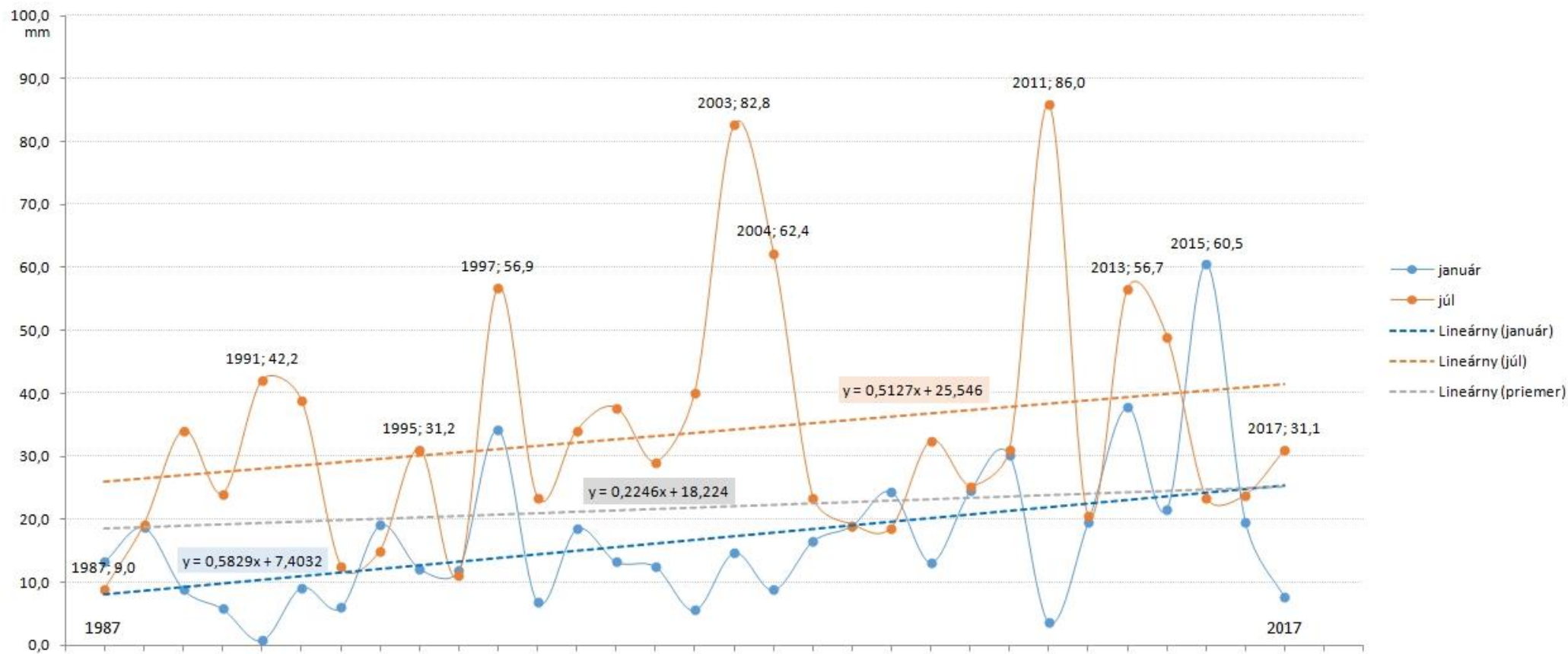
- ▶ Atypický priebeh zrážok
- ▶ Častý výskyt veľmi suchých období
- ▶ Nenormálne rozloženie zrážok počas roka
- ▶ Častejší výskyt privalových zrážok

Zmeny atmosférických zrážok

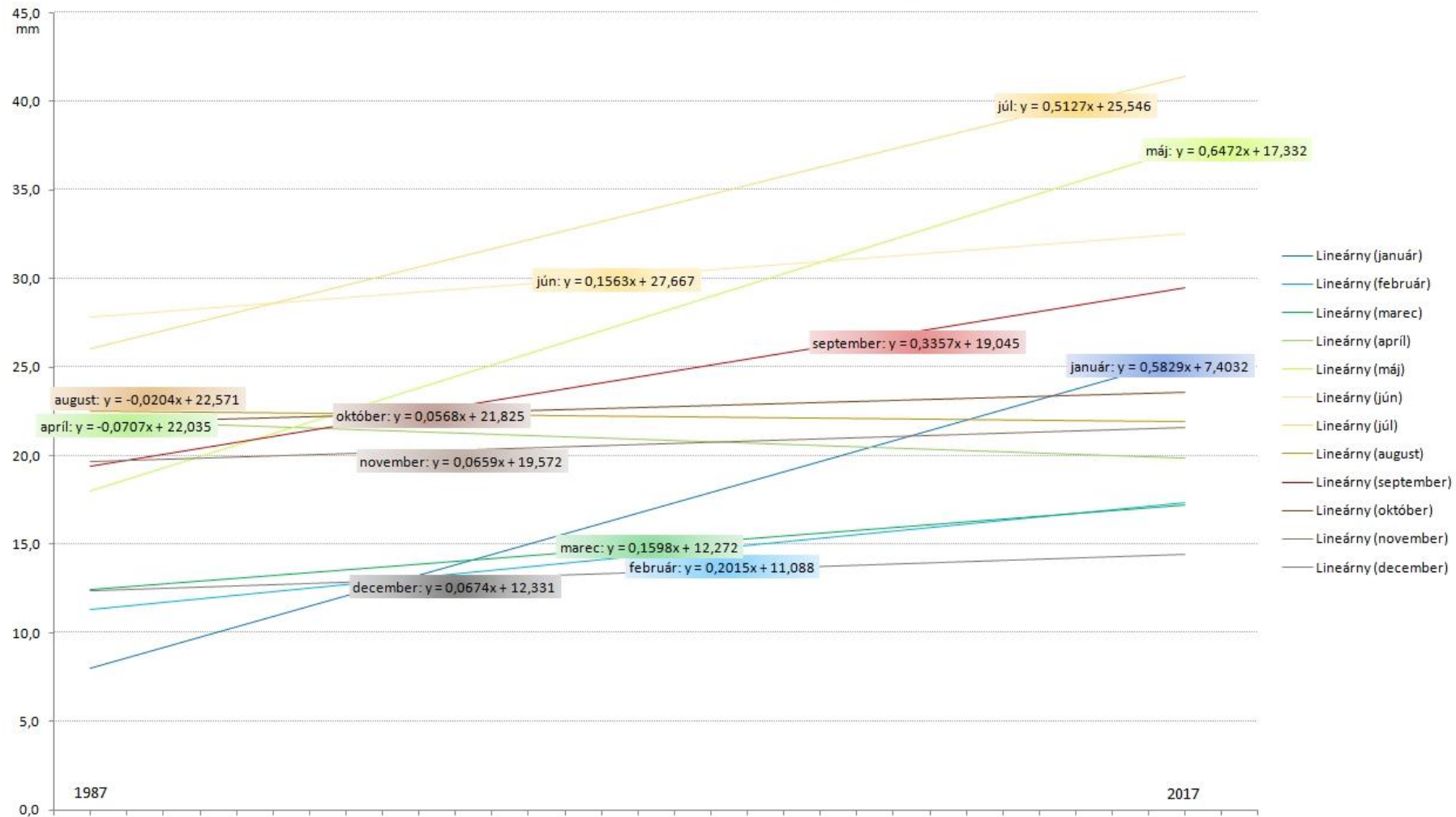
Zmeny atmosférických zrážok

Maximálny denný úhrn zrážok v mesiacoch január a júl (Predná Hora, 842 m n. m.)

Zmeny atmosférických zrážok

Trendy maximálnych denných úhrnov zrážok v kalendárnych mesiacoch
za obdobie rokov 1987-2017 (Predná Hora, 842 m n. m.)

Čo vravia naši starí rodičia?

...chvila se pohubila, nikdaj som takja nezažila...

Čoraz častejšie extrémne
prejavy počasia:

- ▶ Teplotné a zrážkové extrémny a výkyvy v priebehu krátkeho obdobia
- ▶ Vlny horúčav - častejší výskyt tropických dní s teplotou nad 30°C
- ▶ Častejší výskyt veľmi silných búrok a povodní z prívalových zrážok
- ▶ Častejší výskyt vetrových disturbancií

Teplotné a zrážkové extrémny

Studňa, január 2006

Hojná snehová pokrývka dnes už nie je pravidlom.

Teplotné a zrážkové extrémny

Veľká lúka, január 2007

Zimy bez snehu.

výskyt
holomrazov

Nedostatočná alebo
žiadna snehová
pokryvka

nedostatok
vlahy v
pôde

Muránska planina je ideálnym územím
pre pešiu turistiku, cykloturistiku, jazdu na koni a bežecké lyžovanie.

Vplyv na turizmus:

Muránska planina je počas zimy ideálna pre bežecké lyžovanie.

Pri absencii dostatočnej snehovej pokrývky však územie prichádza o jedno z lákadiel v cestovnom ruchu.

Teplotné výkyvy vo veľmi krátkom čase

Rýchle oteplenie po zime
bez pozvoľného zvyšovania teplôt

Veľmi rýchly nástup vegetácie

Opätovné prudké ochladenie

Zamrznutie kvetných pukov a
kvetov

© SHUTTERSTOCK

Neskoré jarné mrazy v apríli a máji v rokoch 2016 a 2017

lokálne úplne zlikvidovali budúcu úrodu (jablká, slivky, čerešne, orechy).

Teplotné výkyvy vo veľmi krátkom čase - dôsledky

Vplyv na dostupnosť potravy pre niektoré druhy

Nedostatok potravy pre rôzne druhy
hmyzu v jarných mesiacoch

Žiadna alebo len veľmi slabá úroda v
jesenných mesiacoch

© tasr

Nedostatok medu a
peľu

Dopad na ponuku
regionálnych
produktov

Teplotné výkyvy vo veľmi krátkom čase - dôsledky

Vplyv na dostupnosť potravy pre niektoré druhy

- ▶ Neskoré jarné mrazy v apríli a máji v roku 2017 lokálne úplne zlikvidovali budúcu úrodu (jablká, slivky, čerešne, orechy).
- ▶ Silné lejaky s krúpami v júni lokálne zničili kvety ostružiny malinovej (takmer žiadna úroda malín).
- ▶ Neobvyklý nárast škôd medveďom hnedým na včelstvách v jesenných mesiacoch

Silné búrky, prívalové zrážky, povodne

29.6.2016 - extrémne silná búrka a prívalový dážď s úhrnom 135 mm v priebehu 2 hodín spôsobil záplavy v Revúcej, Mokrej Lúke i Lubeníku

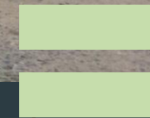
Extrémne
výkyvy
počasí

Nevhodné spôsoby
obhospodarovania
lesných i nelesných
pozemkov

Likvidovanie
mokradí

Neschopnosť
krajiny zachytiť
zrážkovú vodu a
vznik povodní a
veľkých škôd na
majetku

Extrémne teplé a suché letá, nedostatok zrážok

Rieka Muránka 1993

Každoročné vysychanie viacerých vodných tokov.

Častý výskyt vetrových disturbancií

V našom regióne - za posledných štrnásť rokov - tri veľké vetrové disturbancie (2004, 2007, 2014), ktoré poškodili lesné porasty na rozsiahlych plochách

Vplyv klimatických zmien na lesné ekosystémy

Lykožrútová kalamita na Fabovej holi

Klimatické zmeny majú zásadný negatívny vplyv na zdravotný stav a odolnosť smrečín, vrátane prirodzených.

Masívne hynutie smrečín na Muránskej planine, v Stolických i Veporských vrchoch.

Vplyv klimatických zmien na lesné ekosystémy

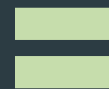

Rozsiahle holiny vzniknuté v dôsledku spracovania
kalamitného dreva na Fabovej holi v roku 2004 - 2009

Masívne hynutie smrečín na Muránskej planine, v Stolických i Veporských vrchoch.

Kalamitné plochy
(holiny), lesné cesty,
približovacie linky

vznik erózie pôdy najmä pri
prívalových dažďoch,
degradácia pôdy

Stolica - 2012

Vplyv na turizmus - poškodzovanie turistickej infraštruktúry

Lesná cesta, turistický chodník a
cyklochodník súčasne

Znepriechodnenie turistickej trasy na Fabovej holi v roku 2014

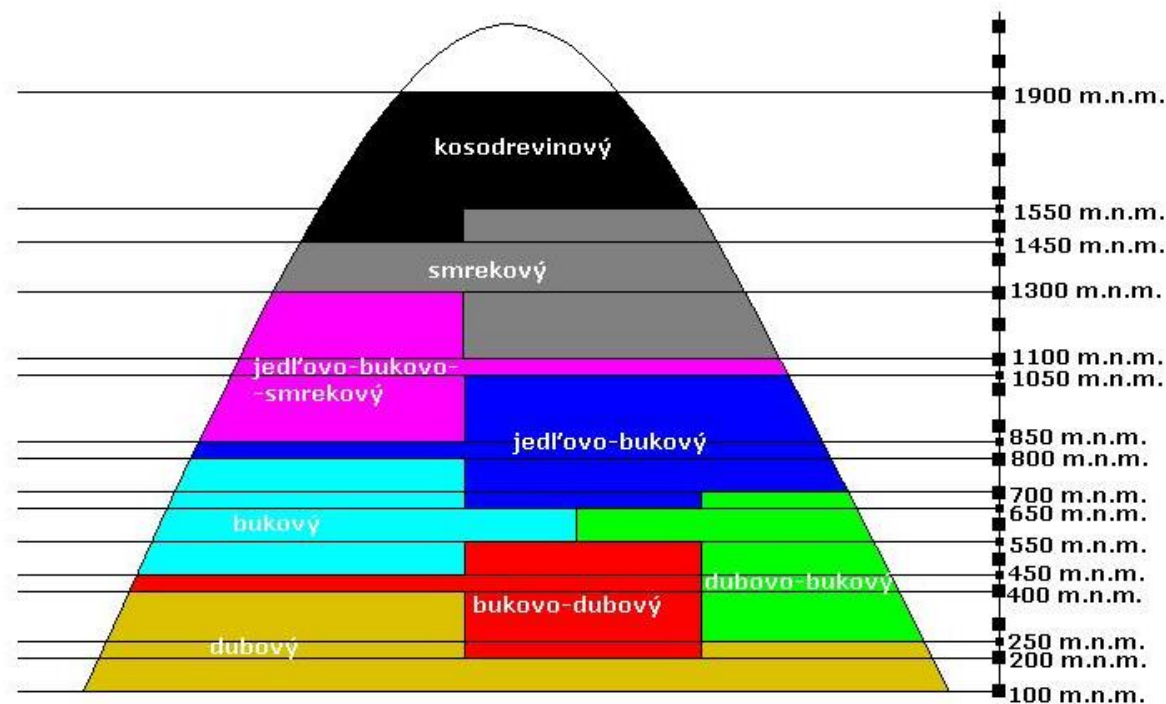
Vplyv na turizmus - zníženie/strata atraktivity územia

Vplyv klimatických zmien na lesné ekosystémy

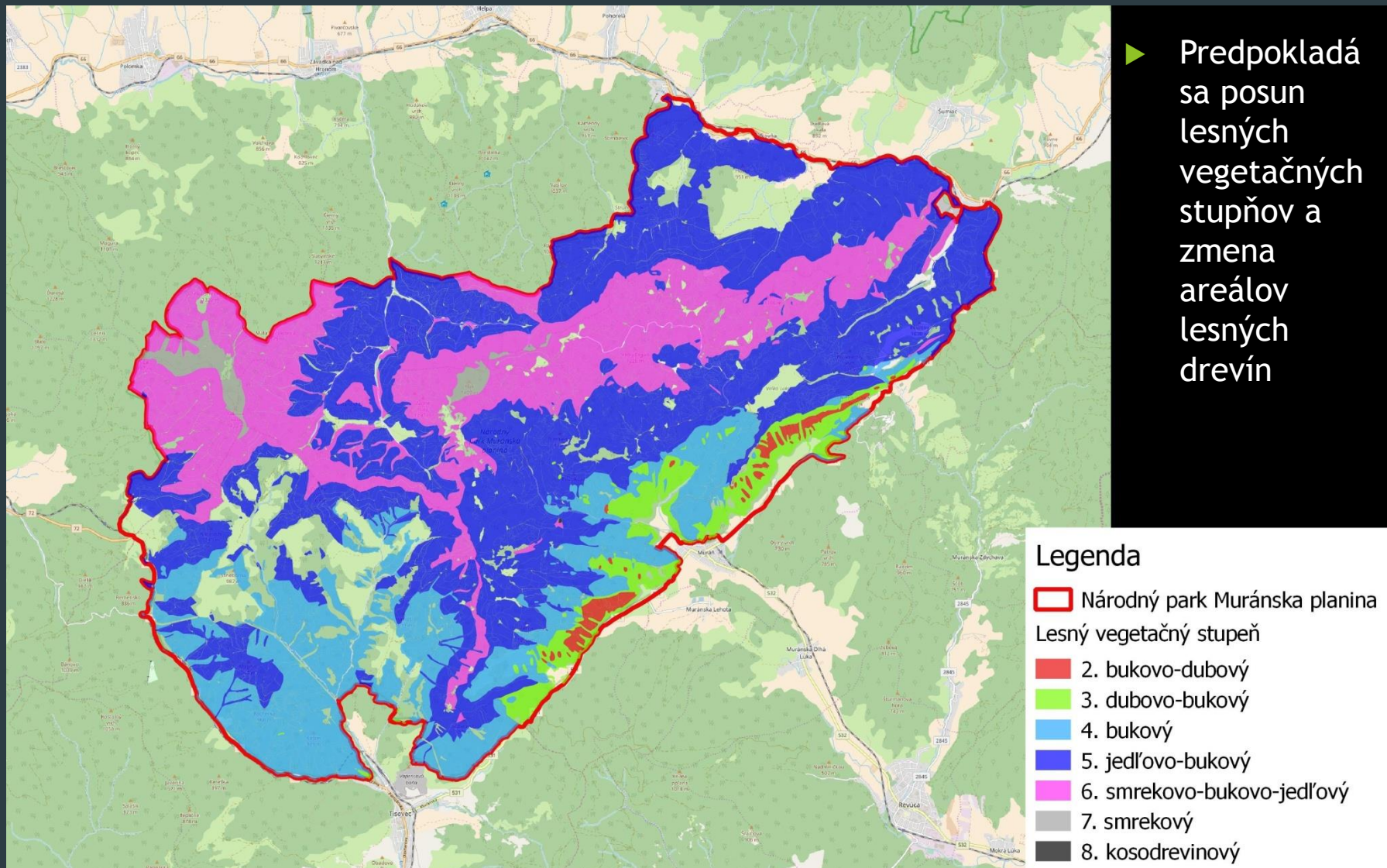
Vegetačné stupne Slovenska

(údaje Zlatník, 1959)

- Predpokladá sa posun lesných vegetačných stupňov a zmena areálov lesných drevín

Vplyv klimatických zmien na lesné ekosystémy

Vplyv klimatických zmien na biodiverzitu

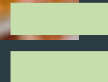
- ▶ Zmena drevinového zloženia lesných porastov
- ▶ Vplyv na diverzitu a rozšírenie rastlinných spoločenstiev
- ▶ Vplyv na niektoré živočíšne druhy

Zmena
klímy

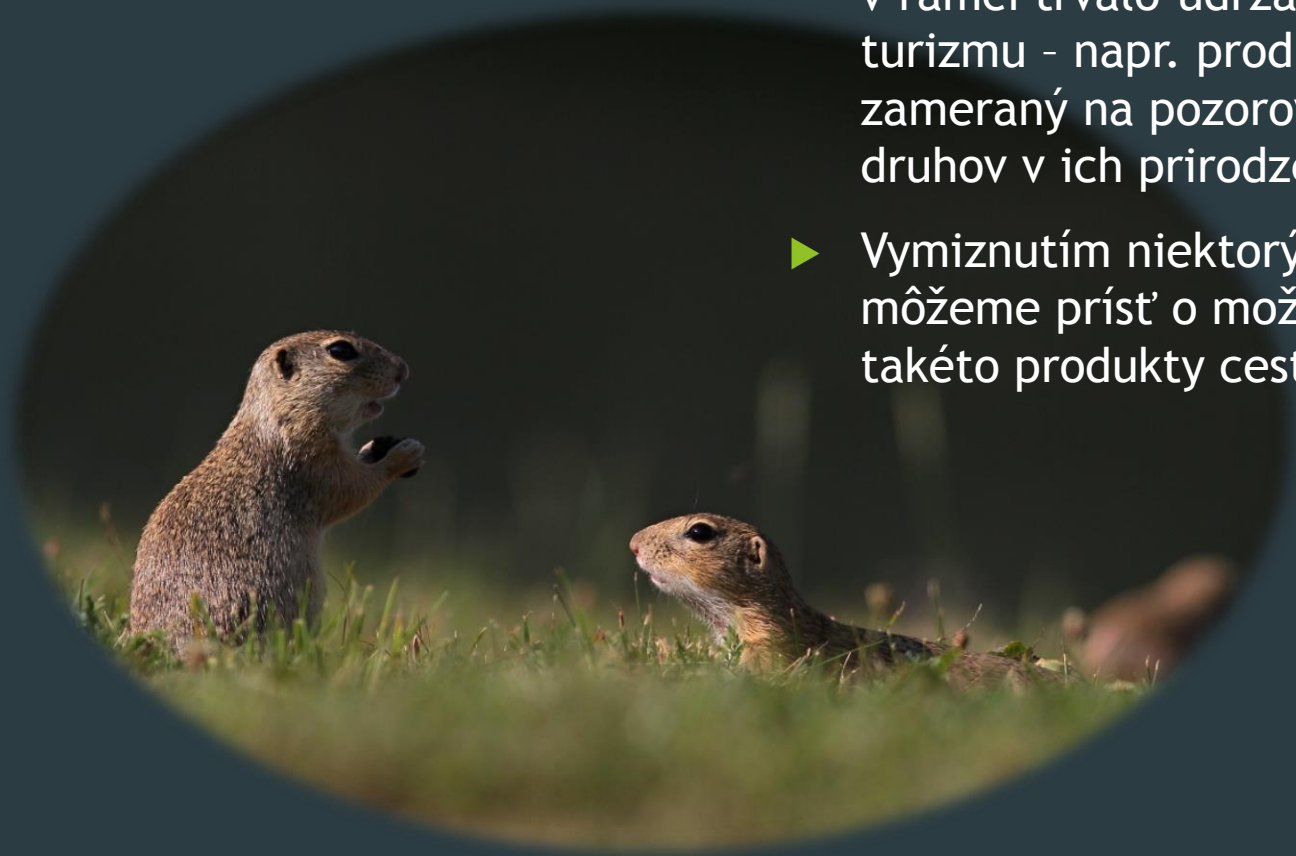
Následná
činnosť
človeka

Zníženie biodiverzity v
niektorých častiach
chráneného územia

Sekundárny vplyv klimatických zmien na rozvoj špecifických produktov cestovného ruchu

- ▶ Niektoré druhy je možné využiť aj v rámci trvalo-udržateľného turizmu - napr. produkt turizmu zameraný na pozorovanie vzácných druhov v ich prirodzenom prostredí
- ▶ Vymiznutím niektorých druhov môžeme prísť o možnosť rozvíjať takéto produkty cestovného ruchu.

Ďakujeme za pozornosť

Zdroj fotografií a videa:

- ▶ archív Správy NP Muránska planina
- ▶ <https://spravy.pravda.sk/ekonomika/clanok/433616-orechy-a-marhule-su-tu-starocia-klima-im-uz-nesedi/>
- ▶ <http://www.teraz.sk/fotodennik/jarne-mrazy/169777-fotografia.html>
- ▶ <http://meteoinfo.sk/clanok/51784-okolie-revucej-po-bleskovej-povodni-pri-najsilnejsej-burke-roka-spadlo-135-mm-zrazok>

Zdroj meteorologických údajov:

- ▶ Regionálne pracovisko SHMÚ Košice

Literatúra:

- ▶ Mind'áš, J., Páleník, V. & Nejedlík, P. 2011: Dôsledky klimatickej zmeny a možné adaptačné opatrenia v jednotlivých sektoroch. Záverečná správa. EFRA - vedecká agentúra pre lesníctvo a ekológiu Zvolen, 253 s.
- ▶ Mind'áš, J., Škvarenina, J. 1994: Predpokladané dôsledky klimatických zmien na lesné ekosystémy. In: Národný klimatický program SR. MŽP SR Bratislava, s. 55 - 82
- ▶ Štefančík, I. 2007: Klimatická zmena a lesné ekosystémy. Dôsledky a dopad na lesné ekosystémy. Lesnícky časopis 53(2). LVÚ Zvolen, s. 129 - 144